

L'ETIMOLOGIA D'ESCORNALBOU

Ignasi M. MUNTANER

Admeto no saber si ja hi ha alguna teoria convincent sobre l'etimologia del topònim Escornalbou, el del conegut monestir del Baix Camp. Únicament sé el que en diuen el diccionari Alcover i en Coromines. El Diccionari Català-Valencià-Balear evita pronunciar-se sobre l'origen de la paraula i es limita a afirmar que és un “compost d'escorna el bou”, al mateix temps que recorda un “Escornacrabas”, paraula similar, que hi ha a la Vall d'Aran. El mateix fa Coromines (DELIC, mot ‘corn’), que diu que escornar és “rompre les banyes..., fixat sobretot com a nom de lloc en compostos: Escornalbou..., Escornacabra..., etc.”. En resum, ben poca cosa, per no dir res.

A primera vista, semblaria que Escornalbou és una interpel·lació. És a dir, com si algú digués a una altra persona: “-Talla les banyes al bou!” Però aquest recurs de fer servir frases imperatives per crear topònims és dubtosíssim i molt sospitós.

Ara bé, en certa ocasió, passant casualment la vista per les pàgines d'un diccionari gallec, vaig trobar una paraula que podria oferir-nos per a aquest cas una solució força acceptable. En aquell diccionari hi ha el mot “escorna-bois”, que es defineix com un “insecto coleóptero; vacaloura”. I cercant “vacaloura”, diu que és un “insecto coleóptero, de cor negra violácea, con dous cornos frontais ramificados os machos, e unha especie de pinza, a femia”. Aquesta descripció sembla correspondre a l'escarabat dit piloter o boller, científicament *Ateucus sacer*, d'uns 3 cm de longitud, que remena entre els excrements dels bòvids i fa amb ells unes boles en les quals diposita els ous. Aquest escarabat té unes banyes grosses i robustes, que segons les creences populars serien capaces de tallar les banyes als bou.

Essent això així, sembla adient formular la següent hipòtesi:

1r. En altre temps hi degué haver en català el mot “escornalbou”, avui perdut o almenys no recollit als diccionaris, paral·lel al gallec “escorna-bois”, que seria el nom d'un escarabat força cornat, bé l'escarabat piloter bé algun altre.

2n. Per alguna raó, probablement l'abundància d'aquests animals en el lloc, el nom comú passà a ser el topònim aplicat al monestir i castell d'Escornalbou.